

TÜRKİYE'DE KADININ EĞİTİMİ ALANINDAKİ EŞİTSİZLİKLER

Mehmet Ali SEVEN[•]
Ali Osman ENGİN^{••}

Özet: Kadın Eğitimi ile ilgili birçok çalışmada, bir kadını eğitmenin, bir aileyi eğitmek anlamına geldiği ve bir erkeği eğitmeye göre daha önemli olduğu vurgulanmaktadır. Kadın eğitiminin topluma olumlu katkıları bilinmesine rağmen özellikle gelişmekte olan ülkelerde kadın eğitimine daha fazla önem verilmesi gerektiği çok dikkate alınmamaktadır (Yumuşak, 2003:1). Bu bağlamda, “Türkiye’de Kadının Eğitimi Alanındaki Eşitsizlikler” adlı bu çalışmada, kadının eğitim durumunun tespiti yapılmış ve kadın eğitiminin önemi anlatılmıştır. Sonuç olarak ta, elde edilen bulgular ışığında kadınların eğitim düzeylerinin yükseltilmesi gereği ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kadın Eğitimi, Kadın Eğitimi konusunda eşitsizlikler.

I. Giriş

Tüm toplumlarda kadının rolü çok yönlü ve çok boyutludur. Bu nedenle kadının iş imkanlarını arttırmaya, düzeltmeye yönelik düzenleme ve politikaların başarılı olabilmesi için aynı zamanda aile içi rol ve ilişkilerin yeniden tanınması, gerek kadın gerekse erkeğin eğitiminde ve sosyalleşmesinde köklü değişikliklere gidilmesi gerekmektedir. Bu eşitliğe yönelik içinde cinsiyete göre belirlenmiş geleneksel işbölümü yerine, cinsiyeti ne olursa olsun her bireyin yeteneğine göre işbölümünde yer alacağı yeni bir toplumsal düzende, gerek kadın gerekse erkek, kişiliklerinin çeşitli yönlerini geliştirerek en üst düzeyde verimli olabileceklerdir (Özden, 1990: 19).

Kadının eğitimi, tüm zamanlarda sürekli tartışma konusu olması, konu ile ilgili öneriler getirilmesine ve girişimlerde bulunulmasına rağmen, sorunlar yumağı olarak güncelliğini korumaktadır. Bunun temel nedeni olarak, konuya insani yönden çok, cinsiyet yönünden bakmanın daha etkili olduğu söylenebilir. Bu düşüncenin önüne geçmek, konuyu “insan olma” açısından değerlendirmek, kadını insanlığın varlık sebebi olarak görmek; Atatürk’ün deyişi ile “şuna inanmak lazımdır ki, dünya yüzünde gördüğümüz her şey kadının eseridir” perspektifinden bakmakla mümkün olacaktır. Gerçekten de kadının sadece temel malzemeler yanında ekstradan temel malzemeye hizmet eden bir geçiş aracı olarak kullanılması fikrinden vazgeçilerek, mutlaka eğitim ve öğretim seviyelerinin yükseltilmesi için acil önlemler alınmalıdır.

[•] Dr. Atatürk Üniversitesi, Dilmer,
^{••} Yrd.Doç.Dr. Kafkas Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,

II. Eğitim Alanındaki Eşitsizlikler

İslamiyet'ten önceki Türklere ait bilgiler M.Ö. 4000 yıl gerilere kadar gitmektedir. Bu köklü bilgiler arasında kadının temel nitelikleri “Ana”lık ve “Kahramanlık”tır. Kadın ata binme, silah kullanma, savaşabilme gücü ile değerlendirilmeye tabidir (Savcı, 1993: 107). Türk tarihi incelendiğinde, toplumsal yaşamda kadın erkek eşitliği önem arz etmektedir. Orhun kitabelerinde, Türk kadınından saygı ile söz edilmekte, devlet işlerinde “Devleti idare eden Han” ve “Devleti idare eden Hatun” ifadelerinin birlikte yer aldığı belirtilmektedir. Geleneklere göre, sadece “Han emreder” sözleri ile bir emirname çıkarırlarsa geçerli sayılmaz, ancak “Han ve Hatun emreder” şeklinde başlarsa geçerli olur. Yabancı diplomatik kuryeler, han tek başına olursa huzura kabul edilmezler, ancak her ikisinin de mevcudiyetinde huzura gelebilir ve sağda duran han ve yanındaki hatunla tanıştırılırlar. Savaşta, siyasi toplantılarda, sosyal ilişkilerde kadınlar her zaman kocalarının yanında yer alırlardı (Doğramacı, 1989: 1-2). Bu dönemde Türklerin diğer topluluklara göre daha derli toplu, daha katılımcı ve sistemli bir sosyal yapıya sahip oldukları görülmektedir. Böyle bir yapılanmanın Türk Milletine çok önemli avantajlar sağladığı ve tarih sahnesinde yeni ve daha ileri medeniyetlerin gelişmesine temel oluşturduğu söylenebilir. Tüm canlılarda olduğu gibi, insanoğlu da, farklı iki cinsiyet halinde dişi ve erkek olarak yaratılmıştır. Öyle ki, bu iki farklı cinsiyet adeta bir bütünün iki yarısı konumdadır. Türün devamını bu iki taraf ortaklaşa gerçekleştirmektedir. Yeni nesiller bu her iki tarafın da çeşitli kalıtsal özelliklerini taşımaktadırlar. Biyo-psişik ve sosyo-kültürel bir varlık olan birey, dünyaya ayak bastığı andan itibaren mükemmel bir gözlemci olarak öğrenen bir mekanizmaya sahiptir. Doğuştan getirdiği önemli potansiyel değerler olsa bile, esas kültürel birikimini doğum sonrası edinmektedir. Bebeklik çağından itibaren ve belli bir kültür elde edilinceye kadar birey, öğrenme ortamının düzenlenmesi şeklinde müdahale edemez. Ancak mevcudu öğrenme şansına sahiptir. İşte o dönemde çocuk için mevcut olan yegâne değerler anne – baba ve aile ortamıdır. Çocuğun ilk öğreticileri olan anne ve babanın bu ve diğer tüm psikolojik, sosyolojik, biyolojik, ekonomik ve kültürel konularda yeterli düzeyde bilgiye sahip olması, geleceğin toplumsal yapısının sağlamlığı açısından vazgeçilemez bir ön koşuldur. Çocuk gelişiminde aile ortamında edinilen bu ön ve temel öğrenmelerin, geriye kalan yaşam sürecinin tüm evrelerini etkilediği gerçeği bilimsel bir veri olarak bilinmektedir. Toplumsal yapının diğer tüm birim, kurum ve kuruluşlarına yön veren, nicelik olarak en küçük fakat nitelik olarak en büyük merkezi değer ailedir. Bu değer üzerinde oynanan oyunlar psikolojik ve hatta gri psikolojik çözümleme ve çökertme taktikleridir. Her ne sebeple ve her kim olursa olsun, kadının çağdaşlaşma ve modernleşmesi adına kendini geliştirmesi, eğitim seviyesini yükseltmesi çabasının önüne engeller konulması, hiçbir mantıklı ve iyi niyetli temele dayandırılmaz. Eğer kadının önceden edindiği, belli kriterleri olan ve bunların mutlaka korunması gereken mevcut toplumsal yapı ile ilgili yanlış ön kabulleri varsa, bunların doğrularına

ulaşmanın yolu kontrollü ve programlı eğitim ve öğretim etkinlikleri yoluyla edinilen öğrenmelerdir. İşte bu noktada kadının önüne engeller konulması, onun sadece daha da radikalleştirilmesi doğrultusunda program ve kontrol dışı eğitim ve öğretim etkinliklerine yönelmesine sebep olmaktadır. Bütün bu olup bitenler, toplum mühendisliği kapsamında bu yüce milletle hesabı olanların kendi kötü emelleri doğrultuda senaryolar yazıp uygulamaları şeklinde algılanabilir. Biraz derinlemesine ve bilimsel dünya gerçekleri çerçevesinde tamamen objektif olarak düşünüldüğünde bunun böyle olduğu rahatlıkla anlaşılacaktır.

Artık bilgi, bilim, sanat, teknoloji ve bunları süsleyen gönül deryalarına ve ufuklarına hoş görüyü vurgulayan hakikat yelkenleriyle açılma zamanıdır. Zamanımız makro ve mikro düzeylerde bilgi çağıdır. Sınırların bir anlam taşımadığı küresel dünyamızda temel etkileşim alanlarından birisi olan ekonomik faaliyetlerde de esas Pazar payını yeni bilgi teknolojileri işgal etmektedir. Elbette ki geleceğin bilgi toplumlarını, kadını ve erkeğiyle sosyal ve fen alanlarındaki güncel ve mutlak doğruya en yakın bilgi ve becerilerle yetiştirilen donanımlı ve eşya, olay ve olguları doğru tahlil edip okuyabilen bireylerden oluşacak aileler vasıtasıyla gerçekleştirebiliriz. Gelişmiş ülkelerde, aile kurumunun sağlamaştırılması için çeşitli teşvik ve yardımların yapılmasının temel nedeni de budur.

Türklerde öteden beri kadına verilen değer ve önem, sosyal ve hiyerarşik yapılanmadaki kadının rol ve statüsünden anlaşılmaktadır. Ancak daha sonraki dönemlerde bu durumun değiştiğine, özellikle eğitim alanında kadınlara karşı getirilen kısıtlamalara rastlanmaktadır. Osmanlı Devletinde kızlar sadece sıbyan mekteplerinden yararlanabilmekte daha fazla bir eğitime ihtiyaç duyulmamaktaydı. 1847 yılında ilk devlet okulları kurulmuş ve 1869 yılına kadar da kız çocuklarının eğitimi ülke geneline yayılmamıştır. 1869 yılında kabul edilen Maarifi Umumiye Nizamnamesi, okuma-yazma çağındaki tüm çocuklara kız erkek ayırımı yapılmaksızın ilköğretim mecburiyeti, erkekler için 6–10, kızlar için 7–11 yaş sınırlamaları ile getirmiştir. Bu mecburiyet, daha sonra 1876 yılında kabul edilen Kanun-u Esasi’de anayasa maddesi olarak yer almıştır. Böylece kız ve erkek öğrenciler için eşit eğitim, hukuken mümkün kılınmıştır (Doğramacı, 1989: 102; Kurnaz, 1999: 99–100). Tanzimat Dönemi’ne gelindiğinde Namık Kemal, Ziya Paşa, Münif Paşa ve Saffet Paşa gibi aydınlar ve devlet adamları, kızların ve kadınların eğitimden yoksun bırakılmalarını, toplumun geri kalma nedenlerinden biri olarak görmüşlerdir. Kadınların cehaleti ile kendi çocuklarının yetiştirilmesi ve sağlığı arasındaki olumsuz ilişki de dile getirilerek, bu nedenlerden dolayı kız ve kadınların eğitilmesi gerektiği, Osmanlı toplumunun ilerlemesi ve mutlu olması için şart olduğu belirtilmiştir. Tanzimat Dönemi’nde Osmanlı, kızların eğitimini ihmal ederken, azınlıklar ve yabancılar birçok kız okulu açmıştır. 1839’da dokuz Fransız kız okulu, 1971’de bir Amerikan kız koleji açılmıştır. O tarihlerde, batı ülkelerindeki durum incelendiğinde, kızların eğitimi erkek çocuklarınkine göre

çok yavaş bir gelişme göstermekle beraber yine de Osmanlılara göre bu alandaki gelişmeler yüz, yüz elli yıl önce başlamıştır (Akyüz, 2000: 12–16).

Cumhuriyet dönemine gelindiğinde, kadın eğitime önem verilmiş, bu alanda büyük gelişmeler sağlanmış ve erkek-kız karışık (karma) eğitim kesinlikle gerçekleşmiştir. Kurtuluş Savaşı'nın kazanılması ve 1938'e kadar Atatürk'ün varlığı, tüm halka ve öğrencilere kendilerine ve geleceğe güven duygusu ve büyük bir şevk vermiş, kız erkek tüm öğrenciler bir meslek sahibi olarak topluma yararlı olabilmek için büyük çaba harcamışlardır (Akyüz, 2005: 297–298). Atatürk, Kurtuluş Savaşını verirken güç aldığı, yardımını gördüğü Türk kadınına hiç unutmamıştır. Vefa duygusunu her fırsatta belirtmiştir. Cumhuriyet dönemi boyunca kadın haklarına öncelik tanınması veya çok önem verilmesinde bu duygunun etkisi vardır. (Gül, 1998: 79)

Bütün bunlar, genelde kız çocukları ve kadınların eğitiminin, bundan sağlanacak toplumsal getiriler nedeniyle çok önemli olduğunu göstermektedir. Daha uzun süre eğitim gören kadınlar, daha geç evlenecek ve daha az çocuk doğuracaktır. Kadının eğitimi arttıkça ailenin sağlığında önemli iyileşmeler meydana gelmektedir. Daha da önemlisi, bebek ve çocuk ölümleri kadının eğitimiyle tersine ilişkilidir. Kadının eğitilmiş olmasıyla, gebeliği önleyici yöntem kullanımı yaygınlaşmakta ve bu da ailenin istenen büyüklüğe ulaşmasına yardımcı olmaktadır. Kadının eğitilmiş olmasının ortaya koyduğu bütün bu olumlu ilave etkiler sadece onun ve ailesinin refahını iyileştirmekle kalmamakta, bütün toplumun refahını da büyük ölçüde yükseltmektedir.

Dünyadaki modern eğilimler, kadının önemini aile yaşamında olduğu kadar, toplum yaşamında da artırmaya yardımcı olmuştur. Kadın, artık sadece aile ortamında çocuk bakıcısı ve ev işleri gibi sınırlandırmaları aşmış, toplum hayatının aktif bir üyesi olmak istemiştir. Kadının bu talebi, eşit eğitim koşulları ile mümkün görülmektedir. Küreselleşme sürecine kolay ve etkin bir şekilde uyum sağlamak, toplumların vatandaşlarına vereceği eğitimin niteliği ve etkinliği ile mümkündür. Nüfusun yarısını oluşturan ve gelecek kuşakların yetişmesinde temel roller üstlenen kadın ve genç kızların eğitimi; bir taraftan onların statülerinin yükseltilmesini, üretime, dolayısıyla kalkınmaya daha fazla katılımlarını sağlarken, diğer taraftan da bu hızlı değişikliklere uyum sağlanmasında önemli bir ön koşuldur. Atatürk'ün, bir toplum, bir millet erkek ve kadın denilen iki cins insandan meydana geldiğini, bir kitlenin bir parçasını ilerletirken, diğerlerine bu imkanın tanınmamasını kitlenin hepsini yükseltmeyeceğini (Feyzioğlu ve ark, 1987: 228–229) vurgulaması, eğitim sürecinde eşitsizliklerin giderilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Yasalar, demokratik birçok toplumda, haksızlıkları ortadan kaldırmayı hedefleyen ayrıntılı düzenlemeler geliştirerek hukuki ve ekonomik bağımsızlıklarını elde etmek isteyen kadınların ihtiyaçlarına cevap vermeye çalışmaktadır (Bendason, 1994: 126). Türkiye 1985te Nairobi'de düzenlenen Dünya Kadın Konferansı'na giderken, "Kadınların İlerlemesi İçin İleriye Yönelik Stratejiler Belgesi"ni onayladı. Belgenin amacı, 1990'a kadar

kadınların eğitim, çalışma, ekonomik, sağlık ve yasal kanunlardaki bütün problemlerini çözüme ulaştırmak, bunun için stratejiler tespit etmekte (Çelikel, 1995: 191). Anayasamızın 10. ve 42. maddeleri “cinsiyet ayırımının gözetilmemesi ve eğitimin herkes için zorunluluğundan söz etmesine, Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri’nden beşinci sırada yer alan ‘Fırsat ve İmkan Eşitliği”, “Madde 8: Eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkan eşitliği sağlanır” ilkesine rağmen, Türkiye’deki kadınlara eğitim alanında eşit düzeyde aynı fırsat ve imkanların sağlanmadığı görülmektedir.

Kadınların, toplumun her katmanında erkelerle aynı oranda yer almadığı bir gerçektir. Bunun temel nedeni, kadın eğitimi alanındaki sorunlarda gizlidir. Tarih boyunca, kadının eğitimi ile ilgili sorunlar hemen hemen bütün ülkelerde ilk sıralarda yer almıştır. 21.yüzyıl Türkiye’sinde, kadınların eğitim alanında erkekleri geriden izlemeleri, sağlıklı bir toplum, dengeli ve tutarlı bir aile yapısını olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Türkiye’de, bütün olumlu çabalara rağmen, başta eğitim olmak üzere birçok alanda kadın ile ilgili eşitsizlikler söz konusudur. Bu eşitsizlikler, her eğitim kademesinde açık bir şekilde göze çarpmaktadır. Türkiye’de son yıllarda kadınlarla ilgili önemli gelişmelerden birisi, 1990 yılında, Başbakanlığa bağlı Kadının Statüsü ve Sorunları (KSS) Genel Müdürlüğü’nün kurulması, diğeri ise Pekin 4.Dünya Kadın Konferansı’nda alınan kararlar doğrultusunda Üniversitelerde Kadın Sorunlarına İlişkin Araştırma Merkezlerinin kurulmaya başlanmasıdır. Bu konu, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı’nın 11.12.1995 tarih ve 25677 sayılı yazıları ile KSS Genel Müdürlüğü’nün önerisine de işaret edilerek, üniversite rektörlüklerine, geleceğin Türk toplumu için kadının statüsü ve sorunları konularına duyarlı, bilgili ve yetenekli kadınların yetiştirilmesi amacıyla Yükseköğretim Kurumları bünyelerinde Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezleri’nin yaygınlaştırılmasında yarar görüldüğü bildirilmiştir. Bunun üzerine, üniversitelerde kadın sorunları ile ilgili araştırma ve uygulama amaçlı merkezler kurulmuş ve bugüne kadar çeşitli çalışmalar yürütmüşlerdir. Bu çalışmada da, Türkiye’de kadının eğitimi ile ilgili eşitsizlikler çeşitli boyutlarıyla ortaya konulmuş, sorunlar saptanmış ve çözüm önerileri geliştirilmiştir. Bu temel amaç çerçevesinde, cinsiyet karşılaştırmasına dayalı olarak nüfusun yaş gruplarına göre dağılımında, kadınların sayısal durumlarının, okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretim kurumlarında, üniversitede ve yurtdışında yükseköğretimde okuyan öğrencilerin cinsiyete göre dağılımının ne düzeyde olduğunun belirlenmesi planlanmıştır.

III. Materyal ve Yöntem

Araştırmanın evrenini Türkiye’deki nüfusla birlikte Milli Eğitim Bakanlığı 2004–2005 verilerine göre eğitim kademelerinde yer alan kız ve erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma tarama modeline dayanmaktadır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay,

birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanılmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Bilinmesi istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan, onu uygun bir biçimde gözleyip belirleyebilmektir (Karasar, 2000: 77). Bu çerçevede, İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık Genel Müdürlüğü ile Devlet İstatistik Enstitüsü web sitelerinden nüfusla ilgili verilere ulaşılmış, Milli Eğitim Bakanlığı 2004–2005 sayısal veriler de göz önünde bulundurularak, okulöncesi eğitim kademesinden yükseköğretime kadar her eğitim kademesinde cinsiyetle ilgili mevcut durum saptanmaya çalışılmış, sorunlar ortaya konulmuş ve çözümlere ilişkin öneriler geliştirilmiştir.

IV. Bulgular ve Tartışma

Türkiye’de kadının eğitimi alanındaki eşitsizliklerin, eğitim düzeyleri açısından saptanmasına çalışılan bu araştırma için elde edilen verilerin, araştırmanın amacı doğrultusunda analizleri yapılarak sonuçlarla ilgili yorumlara gidilmiştir. Genç nüfusa sahip olan Türkiye, kadın nüfus açısından da ilginç bir görünüme sahip bulunmaktadır.

Tablo 1. Nüfusun yaş ve cinsiyete göre dağılımı

Yaş Grubu	Toplam	Kadın Nüfusu		Erkek Nüfusu	
	N	N	%	N	%
00–04	5.689.949	2.755.344	48,42	2.934.605	51,58
05–09	6.732.124	3.277.325	48,68	3.454.799	51,32
10–14	6.572.274	3.205.645	48,75	3.369.629	51,25
15–19	6.583.902	3.217.688	48,87	3.366.214	51,13
20–24	6.895.683	3.384.845	49,09	3.510.838	50,91
25–29	6.392.728	3.137.342	49,08	3.255.386	50,92
30–34	6.005.173	2.984.914	49,71	3.020.259	50,29
35–39	5.069.331	2.483.579	48,99	2.585.752	51,01
40–44	4.827.647	2.391.903	49,55	2.435.744	50,45
45–49	4.025.031	1.984.163	49,30	2.040.868	50,70
50–54	3.235.255	1.630.849	50,41	1.604.406	49,59
55–59	2.651.793	1.381.828	52,11	1.269.965	47,89
60–64	2.030.289	1.068.795	52,64	961.494	47,26
65–69	1.656.851	906.332	54,70	750.519	45,30
70–74	1.553.957	839.708	54,04	714.249	45,96
75–79	1.049.534	649.717	61,91	399.817	38,09
80–84	587.687	382.991	65,17	204.696	34,83
85–89	280.843	195.251	69,52	85.592	30,48
90–94	268.398	186.730	69,57	81.668	30,43
95 +	245.851	177.014	72,00	68.837	28,00
TOPLAM	72.357.300	36.241.963	50,09	36.115.337	49,91

Tabloda görüldüğü gibi, okul öncesinden yükseköğretimin sonuna kadar olan süreyi kapsayan 05–24 yaş grubu açısından kadın ve erkek nüfus incelendiğinde erkek nüfusun %51’ri, 32–50,91 arasında yer alırken, kadın nüfusun %48’i 68 – 49,09 arasında yer almaktadır. Bu durum, yaş grubu büyüdükçe erkek nüfusun azaldığını, buna karşı kadın nüfusun arttığını göstermektedir. Diğer taraftan, 30–34, 35–39, 45–49 ve 70–74 yaş grupları hariç olmak koşuluyla erkek nüfusta sürekli bir azalma görülürken, kadın nüfusta bir artış gözlenmektedir. Bu sonuç, kadınların daha uzun yaşadıkları şeklinde yorumlanabilir. Genel olarak ise, nüfusun %49,91’ini erkekler oluştururken, %50,09’unu kadınlar oluşturmaktadır.

Avrupa Birliği’ne üye ülkelerdeki kadın nüfus incelendiğinde, Türkiye’ye benzer bir durumla karşılaşılmaktadır. Onbeş ülkede kadın nüfusu 191 milyon ile nüfusun %51,2’sini oluşturmaktadır. Oran tüm üye devletlerde aşağı yukarı aynıdır (Anonim, 2005b).

Okulöncesi, ilköğretime ortaöğretim kurumlarında okuyan öğrencilerin cinsiyete göre durumları Tablo 2’de yer almaktadır. Okulöncesi eğitim, isteğe bağlı olarak zorunlu ilköğretim çağına gelmemiş üç-beş yaş grubundaki çocukların eğitimini, İlköğretim altı-on dört yaşlarındaki çocukların eğitim ve öğretimini, Ortaöğretim ise, ilköğretime dayalı, en az üç yıllık genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsamaktadır (Anonim, 2005c, 5).

Tablo 2. Okul öncesi İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarında Okuyan Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı (Anonim 4, 2005c. 36—137)

EĞİTİM KADEMELERİ	Kız		Erkek		TOPLAM	
	N	%	N	%		
Okulöncesi	187.767	47,83	204.836	52,17	392.603	
İlköğretim	4.858.578	47,18	5.440.068	52,82	10.298.646	
Ortaöğretim	Genel	789.812	46,85	896.113	53,15	1.685.925
		1.177.441	43,25	1.544.978	56,75	2.722.419
	Mesleki ve Teknik	387.629	37,40	648.865	62,60	1.036.494
Toplam	6.223.786	46,40	7.189.882	53,60	13.413.668	

Tabloda görüldüğü gibi okulöncesi eğitime devam eden kızların oranı %47,83, ilköğretime devam edenlerin oranı %47,18 ve genel ortaöğretime devam edenlerin oranı %46,85’tir. Mesleki ve teknikte bu oran daha da düşmektedir (%37,40). Genel olarak, bu kurumlara devam eden kızların oranı %46,40 olup, erkek nüfusa göre düşük bir oran olduğu görülmektedir. Tablo 1’deki verilerde, beş-on dokuz yaşları arası kız nüfusun %48,77 civarında olduğu göz önüne alındığında, kızların resmi ve özel okul kademelerinde istenilen düzeyde temsil edilmediği anlaşılmaktadır.

Okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretime devam eden kızların oranının yeterli düzeyde olmayışı geçmişe dayanmaktadır. Akyüz (2005: 152), 1859’da ilk kız rüştiyesi açılmadan önce, kızlar için sıbyan mektebinden başka bir örgün

eğitim kurumu olmadığını belirterek Osmanlıların kızların öğrenim görmelerini çok ihmal ettiklerini ifade etmektedir. Bu ifadelerden, o dönemlerde okulöncesi eğitim kurumlarının olmadığını ve böyle bir eğitimin verilmediği anlaşılmaktadır.

Okulöncesi eğitim Cumhuriyet Dönemi'nde son zamanlara kadar yavaş bir gelişme göstermiştir. Kızlar için ilköğretim'in birinci kademe eğitimi, 1847'de gündeme gelmiş, ancak 1869 yılına kadar ülkede genellenememiştir (Doğramacı, 1989: 102). Kızlara yönelik ortaokul düzeyinde eğitim veren ilk kurumlar olan rüştiyeler, 1859 yılından itibaren açılmaya başlanmıştır. Cumhuriyet Dönemi'nde ilköğretim üzerinde oldukça durulmuştur. Çünkü ilköğretim, inkılâpları, laikliği benimsetecek, özellikle geniş kırsal kitlelerin davranışlarını değiştirecek bir araç olarak görülmüştür (Akyüz, 2005: 318).

Kızlar için ilk idadi II. Abdülhamit döneminde Münif Paşa'nın nazırlığı sırasında 13 Mart 1880'de açılmıştır. Bu okul, kızlara lise seviyesinde eğitim verme çabasının ilk örneği olması bakımından önemlidir. Ancak ilgisizlik nedeniyle iki yıl sonra kapanmıştır.

Meşrutiyet dönemine gelindiğinde ülkede hala resmi bir kız idadisi yoktur (Kurnaz, 1999: 101). İkinci Meşrutiyet'in ilanından sonra, Akyüz'e (2000: 23) göre, ilk kız idadisi adıyla 1911'de İstanbul'da açılmıştır.

Eğitimin önemli bir boyutu olan mesleki ve teknik eğitime gelince, bu eğitimin kızlar için ayrı bir önemi olduğu kabul edilmektedir. Tan'ın (2000, 31) belirttiği gibi, eğitim kadının bireysel gizilinin gerçekleşmesinde ve toplumsal gelişime katkısının artırılmasında gerekli, ancak yeterli olmayan bir etmendir. Bir kadın ancak aldığı eğitimi etkin uygulamaya aktarmak yoluyla toplumsal değişmeye gerçek katkıda bulunabilir. Akyüz (2005: 159), Osmanlı döneminde, 1859'da İstanbul'da "Cevri Kalfa" adında bir mesleki teknik okulun açıldığını, kızlar için bu okulu ilk girişim saymak gerektiğini belirtmektedir.

Yükseköğretim kurumlarında okuyan öğrencilerin cinsiyete göre durumları Tablo 3, 4, 5'te yer almaktadır. Yükseköğretim; ortaöğretime dayalı, en az iki yıllık yüksek öğrenim veren eğitim kurumlarının tümünü kapsamaktadır (Anonim, 2005c. 6).

Tablo 3. Resmi ve Özel Öğretim Kurumlarında Okuyan Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı (Açık öğretim hariç) (Anonim, 2005c, 185—193)

PROGRAMLAR	Kız		Erkek		TOPLAM
	N	%	N	%	
Ön Lisans	119.883	34,75	225.101	65,25	344.984
Lisans	356.408	43,27	467.332	56,73	823.740
Yüksek Lisans	37.635	41,79	52.422	58,21	90.057
Doktora	9.647	38,84	15.188	61,16	24.835
Tıpta Uzmanlık	4.602	43,60	5.954	56,40	10.556
Toplam	528.175	40,81	765.997	59,19	1.294.172

Tabloda görüldüğü gibi, ön lisansa devam eden kızların oranı %34,75; lisansa devam edenlerin oranı %43,27; yüksek lisansa devam edenlerin oranı %41,79; doktora devam edenlerin oranı %38,84, tıpta ihtisasa devam edenlerin oranı %43,60'tır. Genel olarak, resmi yükseköğretime devam eden kızların oranı %40,81 olup, erkek nüfusa göre düşük bir oran olduğu görülmektedir. Tablo 1'deki verilerde, yirmi-yirmi dokuz yaşları arası kız nüfusun %49,08'den fazla olduğu göz önüne alındığında, kızların resmi ve özel yükseköğretim kademelerinde istenilen düzeyde temsil edilmediği anlaşılmaktadır.

Geçmişte okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretimde gözlenen erkek-kız eşitsizliği üniversite düzeyinde de dikkati çekmektedir. Türk kadını yükseköğrenim imkanlarını ilk olarak Meşrutiyet döneminde elde etmiştir. Osmanlı döneminde yükseköğretim düzeyinde kızlara yönelik derslerin ilk kez İstanbul Darülfünun'unda 5 Şubat 1914 tarihinde başladığını belirten Kurnaz (1999:109), derslerin bu şekilde bir yıl devam ettikten sonra, Darülmualimât-ı Aliye bünyesinde bir binada müstakil bir öğretim kadrosuyla İnas Darülfünunu kurulduğunu ifade etmektedir. Bu dönemde kızlara güzel sanatlar alanında da yükseköğrenim imkanı sağlanmıştır.

Yükseköğretim kurumları içerisinde sayısal yönden önemli bir yere sahip olan Açık öğretim ön lisans ve lisans programlarında kayıtlı öğrencilerin oranları da cinsiyete göre farklılık göstermektedir. Tablo 4 bu durumu açıkça ortaya koymaktadır.

Tablo 4. Açık Öğretime Devam Eden Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı (Anonim, 2005c, 192)

PROGRAMLAR	AÇIK ÖĞRETİM (2003-2004)				TOPLAM
	Kız		Erkek		
	N	%	N	%	
Ön Lisans	95.410	46,54	109.587	53,46	204.997
Lisans	188.717	42,19	258.556	57,81	447.273
Toplam	284.127	43,56	368.143	56,44	652.270

Tabloda görüldüğü gibi, ön lisansa devam eden kızların oranı %46,54; lisansa devam edenlerin oranı %42,19'dur. Genel olarak, Açık öğretime devam eden kızların oranı %43,56 olup, erkek nüfusa göre düşük bir oran olduğu görülmektedir. Tablo 1'deki verilerde, kadın nüfusun %50'den fazla olduğu göz önüne alındığında, kızların açık öğretimde istenilen düzeyde temsil edilmediği anlaşılmaktadır.

Kızların yurt dışında yükseköğretimde lisans ve lisansüstü düzeylerde fen ve sosyal alanlarda özel öğrenim görme oranları da yine erkeklerden daha düşüktür. Bu durumu, Tablo 5'de yer alan veriler göstermektedir.

Tablo 5. Fen ve Sosyal Alanlara Göre Lisans ve Lisansüstü Öğrenime Devam Eden Öğrencilerin Cinsiyet Göre Dağılımı (Anonim, 2005c, 192)

PROGRAMLAR/CİNSİYET		ALANLAR					
		Fen		Sosyal		Toplam	
		N	%	N	%	N	%
LİSANS	Kız	441	6,72	714	9,48	1155	8,20
	Erkek	6.119	93,28	6.818	90,52	12.937	91,80
	Toplam	6.560	100,00	7.532	100,00	14.092	100,00
YÜKSEK LİSANS	Kız	114	5,90	175	7,19	289	6,62
	Erkek	1.819	94,10	2.259	92,81	4.078	93,38
	Toplam	1.933	100,00	2.434	100,00	4.367	100,00
DOKTORA	Kız	73	5,29	38	5,48	111	5,36
	Erkek	1.306	94,71	655	94,52	1.961	94,64
	Toplam	1.379	100,00	693	100,00	2.072	100,00

Tabloda da görüldüğü gibi Lisans düzeyinde fen alanlarına devam eden kızların oranı %6,72, sosyal alanlara devam edenlerin oranı %9,48'dir. Genel olarak, lisans düzeyinde öğretime devam eden kızların Oranı %8.20 olup, erkek nüfusa göre oldukça düşük bir oran olduğu görülmektedir.

Tablo 1'deki verilerde, kadın nüfusun %50'den fazla olduğu göz önüne alındığında, kızların yurtdışında lisans öğreniminde istenilen düzeyde temsil edilmediği anlaşılmaktadır.

Mastır düzeyinde fen alanlarında devam eden kızların oranı %5,90, sosyal alanlara devam edenlerin oranı %7,19'dur. Genel olarak, mastır düzeyinde öğrenime devam eden kızların oranı %62 olup erkek nüfusa göre oldukça düşük bir oran olduğu görülmektedir. Tablo 1'deki verilerde kadın nüfusun %50'den fazla olduğu göz önüne alındığında, kızların yurtdışında mastır öğreniminde istenilen düzeyde temsil edilmediği anlaşılmaktadır.

Doktora düzeyinde, fen alanlarına devam eden kızların oranı %5,29, sosyal alanlara devam edenlerin oranı %5,48'dir. Genel olarak, doktora düzeyinde öğrenime devam eden kızların oranı %5,36 olup, erkek nüfusa göre oldukça düşük bir oran olduğu görülmektedir.

Tablo 1'deki verilerde, kadın nüfusun %50'den fazla olduğu göz önüne alındığında, kızların yurtdışında doktora öğreniminde istenilen düzeyde temsil edilmediği anlaşılmaktadır.

Tarih boyunca, kızların eğitimindeki gecikmelerin arkasında yatan en önemli unsur herhalde Osmanlı toplumunun batıdakine benzer bir sanayi devrimini yaşamamış olmasıdır. Çünkü batılı kadının durumundaki değişiklik, ancak ekonomik gelişmelerden sonra meydana gelmiştir. Sanayinin büyüyen işgücü gereksinimleri, ticaretin ve hizmetin gelişmesi kadını artık ev dışı bir hayata zorlamış ve bunun neticesinde de kadının toplumsal durumu hızla değişmiştir. Osmanlı kadını ise, neredeyse 19. yüzyıl sonuna kadar, kendi hakkı ve hukuku için, çok bilinçli, çok istekli, çok atak bir kişilik sergileyememiştir. Hiç şüphesiz bu

durumda ülkenin özel koşulları sayılan devletin ve toplumun yapısı birinci derecede rol oynamıştır. Bunun böyle olduğu: Cumhuriyet Türkiye'sindeki Türk kadının kalkınma ve çağdaşlaşma atılımlarındaki aktif konumundan anlaşılmaktadır (Budak. 2004: 44- 47). Kızlar ve kadınların eğitilmesi ve bu yolla toplumun yaşamına daha çok katılmalarının sağlanması, Tanzimat, .Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerinde çağdaşlaşma ve batılılaşmanın gereği olarak görülmüştür. Cumhuriyetin kurulması ile beraber kızların eğitimi, toplum hayatına erkeklerle eşit olarak katılmaları vs. konularında çok köklü adımlar atılmıştır. Gerçekten Atatürk. Türk bağımsızlığını korumak ve Türkiye'yi medeni milletler düzeyine çıkarmak için olduğu kadar, kız ve kadınlarımızın makus talihini aydınlığa çevirmek içinde tarihi bir misyon üstlenmiştir. Kızların eğitimi. Kişiliklerini geliştirmek, meslek sahibi olarak toplumu ileri götürmek, Cumhuriyeti ve devrimleri yerleştirmek için bir araç olarak görmüş. Bu alanda içten bir heyecan yaşamıştır (Akyüz, 2000: 29–31). Başlangıçta gösterilen çabaların daha sonraları sürdürülmemesi, 21. yüzyıl Türkiye'sinde, kızların eğitiminin yeterli düzeye taşınmasını engellemiştir. Kız çocuklarının okul sistemiyle tam anlamıyla bütünleşmenin sağlanmamış olması, kadının eğitimi alanındaki eşitsizliğin önemli bir nedeni olarak değerlendirilebilir. Bütünleşmenin önündeki engellerden biri, özellikle yoksul ailelerin ev işlerinde kızlarına daha fazla ihtiyaç hissettikleri, ikincisi de tutucu ailelerin ergenlikten sonra kız ve erkek çocukların birlikte olmalarını uygun bulmamalarıdır.

V. Sonuç ve Öneriler

Türkiye genel olarak genç nüfusa sahip olduğu gibi, kadın nüfusu açısından da önemli düzeyde genç nüfusa sahip bulunmaktadır. Okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim düzeylerinde kızların oranı erkeklerin oranı ile karşılaştırıldığından tüm kademelerde, kızların erkekleri geride izledikleri anlaşılmaktadır. Bu kademelerdeki kızların oranları karşılaştırıldığında, okulöncesinden, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına doğru gidildikçe kızlarının oranının azaldığı özellikle de mesleki ve teknik alanda bu durumun daha da dikkat çekici olduğu görülmektedir. Yükseköğretim kademesinin önlisans, lisans, yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık alanlarında kızların oranları karşılaştırıldığında en düşük oranın ön lisans düzeyinde, en yüksek oranın ise tıpta ihtisas düzeyinde olduğu anlaşılmaktadır. Kızların, erkeklerin bir hayli gerisinde olmakla dikkat çektikleri alan yurtdışı eğitim düzeyleridir. Kızların, hem fen hem de sosyal alanlar açısından lisan ve lisansüstü aşamalarındaki oranları erkeklerin oranlarından çok düşüktür.

Eğitimin, kızların ve kadınların sosyal ve kültürel yaşam faaliyetlerini hızlandırdığı bir gerçektir. Okulöncesinden itibaren tüm eğitim aşamalarında kızların oranını istenilen düzeye yükseltmek için, başta devlet tarafından olmak üzere, sivil örgütler tarafından basın-yayın, kongre, konferans, sempozyum, seminer, panel, kurslar vb, yollarla gerekli aktiviteler anlamlı bir şekilde gerçekleştirilmelidir.

Kız öğrencilerin okuldan ayrılma oranlarının düşürülmesi ve okuldan erken ayrılan kız çocuklar ve kadınlar için eğitim programlarının düzenlenmesine

çalışılmalıdır. Kız öğrenciler için yurtiçi ve yurt dışındaki eğitim kurumlarında imkanlar ve ortamlar sağlanmalıdır.

Abstract: In a number of works on education of women, it has been asserted that educating a woman is equal to educating a family and women are worth training more than their counterparts, men. However, despite the fact that positive contribution of women education to the society has been long known, education of women in many nations, particularly in developing countries, needs to attract more attention (Yumuşak, 2003:1). Therefore, in this study by the name “Inequality on Women Education in Turkey”, it has been explored the current state of women’s education and it has been presented an evaluation of the importance of women education. Finally, these findings provide the need for increasing the education level of women.

Key Words: Education of women, inequality of women education.

Kaynakça

- Akyüz, Yahya (2000), “Türk Eğitim Tarihi”, Milli Eğitim Yayınları, Ankara.
- _____, (2005), “Türk Eğitim Tarihi”, Pegem A Yayınevi, Ankara.
- Bendason, Ney (1994), “Başlangıcından Günümüze Kadın Hakları”, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Çelikel, Aysel (1995), “Milletlerarası Özel Hukuk”, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul.
- Doğramacı, Emel (1989), “Türkiye’de Kadının Dünü ve Bugünü”, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara.
- Feyzioğlu, Turhan ve arkadaşları (1987), “Atatürk Yolu”, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Ankara.
- Gül, Muhittin (1998), “Bizde Kadınların Siyasal Haklar Alması ve İlk Kadın Milletvekillerimiz”, Cumhuriyet’in Kuruluşunun 75. Yılı Armağanı, Gazi Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılapları Tar. Arş. ve Uyg. Merkezi, Yayın No: 3, Ankara.
- Yumuşak, İbrahim Güran (2003), “Kadın Eğitiminin Ekonomik Boyutu, II. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi, Derbent.
- Karasar, N (2000), “Bilimsel Araştırma Yöntemi”, Nobel Yayınevi, Ankara.
- Kurnaz, Cemal (1999), “Türkiye-Orta Asya Edebi İlişkileri”, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Özden, Yakut (1990), “Değişen Bir Toplumda Kadının İstihdam İmkanlarının Geliştirilmesi Konulu Uluslar arası Konferans, 7-8 Kasım 1989, İş ve İşçi Bulma Kurumu”, Ankara.
- Savcı, Kemal (1973), “Cumhuriyetin 50. Yılında Kadın”, Başbakanlı Yayınları, Ankara.
- Tan, M (2000), “Eğitimde Kadın Erkek Eşitliği ve Türkiye Gerçeği” TÜSİAD, İstanbul.